

Iulia Mărgărit

CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVIND FORMAREA CUVINTELOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ

Observațiile de mai jos, referitoare la formarea cuvintelor în româna actuală, au ca material de bază volumul relativ recent apărut, în succesiunea altor două, sub aceeași titulatură, *Dicționar de cuvinte recente* (= DCR₃). Deosebirile față de edițiile anterioare constau în formula auctorială extinsă, prin includerea, alături de Florica Dimitrescu (coordonator), a doi colaboratori: Alexandru Ciolan și Coman Lupu, precum și în materialul colectat consecvent din publicistică (începând din 1989), de această dată, cu mult mai bogat. Sugestia anunțatelor observații ne-a parvenit chiar din prefață DCR₃. Mai exact, de la precizarea cu privire la caracterul absolut necesar al unei lucrări de acest fel, reclamate de ansamblul general de evoluție a epocii contemporane, răspunzând „unei extraordinare înnoiri lexicale” (*Prefață*, 14). Într-adevăr, ultima variantă din seria „DCR” reflectă o etapă istorică, marcată de „larga difuzare a noilor cuceriri ale științei și tehnicii, de amplificare a raporturilor internaționale [...], de extindere a contactelor dintre diversele limbi. Pe plan lingvistic, toate acestea se traduc, pe de o parte, prin creșterea forței interne de creație a limbii române, și, pe de altă parte, printr-o serie de împrumuturi” (id., *ib.*). Urmărind, oricât de superficial, cea dintâi dintre direcțiile reperate putem constata, chiar „la prima vedere”, afluxul de formații interne; apartenența acestora la clasa substantivului, adjectivului, a verbului, precum și modalitățile de creare selectate: derivarea, compunerea.

Pentru a urmări fenomenul de îmbogățire recentă a vocabularului, sub aspectele menționate, ne propunem să ilustrăm fiecare categorie morfologică în parte, pe cât posibil, conform procedeelelor anunțate.

1. DERIVAREA

1.1. Substantivul

1.1.1. Noi formații substantivale, de la baze identice morfologice.

Procedeul reperat operează prin derivate existente, dar reactivitate după necesități. Dintre acestea, am reținut unitățile care s-au impus prin frecvență, implicit, productivitate.

LR, LXVIII, nr. 3, p. 375–389, București, 2019

-ist¹. Derivatele cu acest afix cunosc o adevărată „erupție”, căci satisfac multe dintre imperativele importante ale momentului cum ar fi acela *de a denumi persoana, agentul după anumite criterii*, date fiind mutațiile survenite în „câmpul muncii”, prin diversificarea și noutatea profesiilor:

– *domeniul de activitate*: **atașamentist** „angajat pe șantier care completează caietul de atașament” [= fișier];

– *instrumentul sau obiectul muncii*: **acvarist** „persoană care se ocupă cu creșterea viețuitoarelor de acvariu”, **cablist**, **calculatorist**, **fixist** „tehnician dentar specialist în edentații parțiale, ținând cont de punctele fixe”, **gurist** „solist vocal”, **laptopist**, **mobrist** „motociclist, motorist” < „Mobra”, marcă de motoretă, **motostivuiitorist** „manipulant al unui *motostivuiitor*”, **televizorist** „persoană căreia îi plac programele distractive de la televizor”;

locul de muncă, la propriu sau la figurat, permanent sau provizoriu: **bazarist**, **cadrist** „funcționar la serviciul «cadre»”, **centuristă** „prostituată de pe linia de centură a unor centre urbane”, **cortist** „persoană care locuiește temporar în *cort*”, **gazist** „lucrător în domeniul extracției sau al transportului de gaze naturale”, **gheretist** „posesor sau gestionar al unei *gherete*, al unui chioșc”, **mitingist**, **platformist** „susținător al unei *platforme* politice în cadrul unui partid”, **salvamarist**, **salvamontist**, **sunetist** „tehnician care se ocupă cu sonorizarea unor filme, spectacole etc.”, **șantierist**;

– *vestimentație*: **blugist** „purtător de *blugi*”, **cagulist**;

– *stare fizică, alimentație, băutură*: **alcoholist**, **fomist**;

– *calitatea persoanei*: **habarnist** „ageamiu, nepriceput” < expr. *habar n-am*, **heirupist** „care efectuează în asalt” < expr. *hei rup!*, **pafarist** < loc. adv. *p(e)-afară*, *a fi ~ ~* [fig.] „a fi nepregătit, ignorant”.

Dar randamentul formantului, deja semnalat, „cel mai productiv sufix în publicistica postdecembristă” (Trifan 2010: 123), se explică și prin „factorul favorizant al împrumuturilor externe”. Acestea s-au constituit în posibile modele, întrucât, în structura lor, poate fi reperat derivativul. Semantic, ele *definesc persoana*, aproximativ, după aceleași criterii:

ramura de activitate: **antologist** < cf. fr. *antologiste*, **biblist** „specialist care studiază *Biblia*” < *Biblie* + *-ist*, după engl. *biblist*, **dialoghist** < fr. *dialoguiste*, **arbitragist** „finanțist care se ocupă cu *arbitrajul*, cu acțiunile speculative” < fr. *arbitragiste*, **infecționist** „medic” < engl. *infectionist*, **machetist** „alcătuitor de machete” < fr. *maquettiste*, it. *machettista*, **muralist** „pictor specializat în arta murală” < fr. *muraliste*, it., sp. *muralista*, **pilonist** „specialist în montarea, la înălțime, a echipamentelor de telecomunicații ...” < fr. *piloniste*. Acolo unde sunt acceptabile ambele soluții, DCR₃ consemnează situația într-o ordine, probabil, neîntâmplătoare (v. *biblist*). Coexistența celor două tipuri de lexeme, sub aspectul cantității, se reflectă în „numărul bazelor formate în limba română, aproape egal cu al acelor împrumutate” (Trifan 2010: 122).

¹ Ordinea afixelor, nu foarte riguroasă, reflectă productivitatea acestora.

Fără îndoială, derivatele rezultate probează o anumită „productivitate sufixală”, explicabilă prin calitatea afixului, respectiv, „capacitatea și ușurința de a se atașa la teme cât mai variate” (Vârlan 2012: 100). Majoritar substantive, acestea fac parte din fondul tradițional al limbii (*fomist*) sau din cel al împrumuturilor neologice (*computerist*). Unele lucrări identifică și *deverbale*: *blatist*, corelat cu locuțiunea *a face blatul* „a călători fără bilet” (Vârlan 2012: 105). De fapt, derivatul este analizabil, restrictiv, prin nucleul lexical, morfologic, substantiv, și nu prin valoarea ansamblului lexical tutelar. În aceeași situație, *gudurist*, în filiație cu verbul *a se gudura*, după DNAR (Vârlan 2012: 105). Dat fiind faptul că derivativul în discuție se combină cu teme nominale, propunem pentru ultimul caz schimbarea de sufix, *gudurător* > *gudurist*. Vechiul derivat a fost atestat la nivel dialectal: *Mai plecat și mai gudurătoriu* (Sbiera, *Povești*, 121/4); *habarnist* se încadrează în aceeași situație, fiind extras din locuțiunea *a nu avea habar*. Nucleul lexical de origine turcă, *habar* < *haber*, regional², circulă în regim de substantiv: *Cum îți e habarul?* (v. DEX s.v.). Prin urmare, și în acest caz este vorba de un denominativ. În același timp, selectarea afixului în cât mai multe combinații s-ar datora și „modelului”, oferit de unele împrumuturi: *computerist* < engl. *computerist*, *crudivorist* < fr. *crudivoriste*, *nombrilist* „persoană care se crede „buricul pământului” < fr. *nombriliste*.

-ar. Cu o funcție similară, formațiile cu acest derivativ, în combinație cu teme mai noi sau mai vechi, definesc persoana, eventual, obiectul, în condițiile nou-create, odată cu schimbările profunde de ordin politic, după:

– locația de care dispune: *boschetar*, *buticar*, *chioșcar*, *dughenar*;

– obiectul muncii sau al activității de bază: *benzinar* „vânzător de produse petroliere”, *ciolănar* „persoană care aleargă după *ciolan* [fig.] «funcție»”, *căpșunar* „culegător de căpșuni”, *cuptorar* „muncitor specializat în lucrul la *cuptoare*”, *drumar*, *măslinar* „culegător de măslin”, *mochetar*, *pițar* „bucătar specializat în prepararea diferitelor rețete de *pizza*”, *rigipsar*, *sănier* „sportiv care practică jocul cu *sania*”, *scăunar* „persoană care se ține de *scaun* [fig.] «funcție»”, *șarmorar*, *pișcotar* „obișnuit al tratațiilor cu *pișcoturi*, oferite cu ocazia lansărilor de carte”, *panacodar* „brutar care lucrează cu *panacodul*”. Derivatul se analizează printr-un împrumut din neogreacă *pinakoti* > *panacot* „țipar pentru aluat”, de mult timp pătruns în limbă (v. DLR s.v.), de altfel atestat la nivel dialectal (*Gl. Dobr.*);

– pasiune, eventual, hobby: *gărar* „fan al echipei de fotbal «Rapidul»”, formație analogică, probabil, după *găzar* „jucător al echipei «Petrolul»; fan al echipei respective”;

– conținut, în cazul unor obiecte: *esențar* „vas pentru pregătirea *esența de ceai*”, *pantofar* „dulap pentru ...”.

² Actualmente, în curs, după cum probează valorificarea acestuia în var. *habernamist* < *habar n-am* (Trifan 2010: 90).

Deși, valoric, creațiile în *-ar* pot fi echivalente cu cele în *-ist*, numeric, acestea sunt mult mai puține, poate și pentru faptul că ele reprezintă, în exclusivitate, creații interne, nedublate de împrumuturi cu același formant.

-iadă. În aceeași situație, din punctul de vedere al bazelor, formațiile cu *-iadă* au reținut atenția Adrianei Stoichițoiu-Ichim (2001: 25–27), Melitei Szathmary (2006: 299–306), Elenei Trifan (2010: 182), Marianeii Vârlan (2012: 80–89). Atașat temelor celor mai imprevizibile, *-iadă* conferă acestora un semantism neașteptat, generat de punctul de plecare „competiție, întrecere” [fig.] „luptă, război, de o anumită anvergură dusă *de, pentru, cu* numele exprimat de bază”, urmând îndeaproape modelul *olimpiadă* < ngr. *olimpiada*, fr. *olympiade*, germ. *Olympiade*: *balconiadă* „campanie de închidere a *balcoanelor*, în cazul blocurilor noi, urmată de desfacerea acestora, în regimul comunist”, *mineriadă* „intervenție a minerilor în restabilirea ordinii publice”, *baroniadă* „luptă împotriva *baronilor* locali [fig.]”, *becaliadă*, *căminiadă* [referitor la studenți] „acțiune de instalare în *cămine*, la începutul anului universitar”, *ceferiadă* (*S-a organizat atunci ceferiada, un fel de olimpiadă a ceferiștilor*), *chioșcariadă*, *gropaniadă*, *gunoiadă*, *parlamentariadă*, *premiadă*, *studențiadă* „concursuri în diverse domenii între studenți”. Dintre derivate, se detașează *chirnoghiadă* < (*Marcel*) *Chirnoagă*, ca derivat de la un nume propriu, pentru a desemna „șirul de expoziții itinerante ale pictorului în cauză”.

Derivatele exemplificate se înscriu, majoritar, în categoria hibridelor prin incompatibilitatea de sens bază/afix, prin suprimarea registrului stilistic grav, în cazul acestuia din urmă. Este motivul pentru care, semantic, ele variază de la ironie la dispreț, situație comparabilă cu aceea a sufixoidului *-tecă*.

În majoritatea cazurilor, expresivitatea derivatelor rezidă în contrastul dintre caracterul popular sau familiar al bazei, de cele mai multe ori cu totul chiar insignifiant (cf. *gropaniadă*, *gunoiadă*) și natura livrescă a sufixului (cf. *olimpiadă*) (Vârlan 2012: 87). De regulă, lexemele rezultate dobândesc un caracter peiorativ prin aportul exclusiv al bazei (*becaliadă* „intervenții mediatice de prost-gust susținute de personajul Gigi Becali”), afixul urmând să-l potențeze antagonic, prin calitatea sa primordială.

-ită. Cu un sens apropiat afixului de mai sus se înscriu formațiile generate de suf. *-ită*, de origine neologică, specific terminologiei medicale (Canarache 1959: 133; Trifan 2010: 205–208; Vârlan 2012: 124), cu înțelesul „exces, multitudine, degenerate în maladii diferite”, în funcție de bază: *comentărită*, *metaforită* „folosire excesivă, maniacală a *metaforei*”, *caprovecinită* „invidie provocată [fig.] de «capra vecinului»”, *scenarită* „obsesia de a înțelege și de a explica evenimentele prin potențiale *scenarii*”, *televizionită* [fig.] „afecțiune survenită în cazul celui care apare prea des în emisiunile de *televiziune*”. În general, formațiile cu *-ită* excelează prin caracterul lor expresiv, limitat la registrul peiorativ, având în comun sensul figurat „un fel de boală, stare malativă” (Avram 1999: 92–93; Vârlan 2012: 128), generat de baza derivativă în cauză. Excesul acestuia determină

conturarea unei suferințe maniacale. Pentru capacitatea lor expresivă, derivatele de acest fel sunt agreate de publicistică. Este motivul pentru care formantul a dobândit o anumită „stabilitate și vitalitate” (Vârlan 2012: 129), restrictiv, la nivelul limbii vorbite, distanțându-se de funcția sa primordială.

-ism. Formațiile cu derivativul anunțat, dezvoltate de la termeni mai vechi sau mai noi, în general abstracte, exprimă:

– *particularitatea impusă de bază*: **băiețism** „comportament specific de băiat, întâlnit la o fată”; **bucureștenism** „calitatea de bucureștean”, **gorbaciovism** „doctrina de reformare a comunismului inițiată de M. Gorbaciov”, **guruism** „mișcare socială condusă de un guru”, **habarnism** „ignoranță, neștiință, analizabilă prin expresia *habar n-am*” (*Eseul este un mixaj abil de habarnism academic cu tendențiozitate publicistică*), **heirupism** „muncă în asalt, cu *hei rup!*”, **lovestorism** [în cariera unor politicieni] „melodramă”, **manelism** „univers al manelelor”; **traseism** „procedeu de schimbare a traseelor politice”.

De predilecție, afixul se combină cu teme nominal-adjectivale: **răutăcism** „atitudine răutăcioasă; răutate” < *răutăcios*. Vârlan 2012: 94, ca și Trifan 2010: 196 semnaleză și derivarea unei interjecții, *hei rup!* > **heirupism**, provenind din alte surse decât DCR: **Heirupismul** *s-a impus treptat, drept singura modalitate de acțiune asupra realității (România literară, apud Vârlan op. cit.)*. Deverbalele reperate de Vârlan, id., *ibid.*, nu credem că își justifică presupusa proveniență. Pentru **asimilism** „asimilare”, corelat cu verbul *asimila*, înregistrat de DCR₃, ca și pentru **fușerism** „lucru făcut de mântuială, superficialitate”, raportat la *fușeri*, identificat în DAEF₂ propunem, mai degrabă, analiza prin baze nominale, iar, ca modalitate, schimbarea de sufix: *asimilare* > **asimilism**, *fușereală* > **fușerism**. Cât privește crearea formațiilor de felul **habarnism**, **heirupism** v. observațiile corespunzătoare *supra*, s.v. *-ist*, respectiv, **habarnist**, **heirupist**.

Și în cazul acestui afix se pot semnala câteva împrumuturi care – presupunem – au stimulat fertilitatea internă a acestuia: **crudivorism** „alimentație axată pe *crudități*” < fr. *crudivorisme*; **electoralism** „politica succesului *electoral*” < fr. *électorisme*; **nombrilism** „comportament de *nombril* [fig.] «buric al pământului»” < fr. *nombrilisme*.

Formantul a fost apreciat de Iorgu Iordan (1947: 178), la vremea respectivă, pentru eficiență și oportunitate: „Vremea postbelică este, prin excelență, epoca luării de atitudine, epoca spiritului de partid și a fanatismului de toate speciile”.

-ime. Apare în formații care răspund, de asemenea, imperativelor momentului, cu certitudine, pentru valoarea lui obișnuită de a crea colective. Acestea sunt circumscrise contextual, căci temele selectate poartă atât amprenta epocii „defuncte”, cât și a celei actuale: **securime** < *securist* (prin schimbare de sufix), **snobime**, **șefime**, **ștăbime**, la care adăugăm **boșime** < *bos*. Ultimul derivat, prezent în DCR₃, dar nepromovat cuvânt-titlu, rămâne în stadiul de „atestare involuntară” (Mărgărit 2011: 27), deși figurează în citatul ilustrativ s.v. *prăduială*: *Directorul M. va ajunge să dea socoteală de prăduiala de la Poiana Brașov SA, dimpreună cu toată boșimea din FPS, MI etc.*

Semantic, noile derivate cunosc o accentuare a componentei peiorative, după cum s-a observat „ca o caracteristică recentă a sufixului” (Vârlan 2012: 65), la care am adăuga faptul că mutația se datorează și temelor selectate, susceptibile de sentimente reprobabile (cf. *securist*, *șef*, *ștab* etc.).

-ărie. Prin excelență, apare în derivate inedite din punctul de vedere al temelor selectate, vechi sau noi, și exprimă obișnuita *valoare colectivă*, dar cu o nuanțare în ceea ce privește funcția formantului, diferită de această dată de *multiplicarea bazei*: *hotelărie* „industrie hotelieră”; *piersicărie* „livadă de piersici”; *rocărie* „mulțime de pietre, de roci; teren cu această caracteristică”.

Cât privește analiza formației *piersicărie*, prin baza *piersică*: „mulțime de piersici”, preluată, din DEX, se poate observa neconcordanța dintre aceasta și sensul propus. Înțelesul „cultură, livadă de piersici” se justifică prin analiza *piersic* + suf. *-ărie*; de denumire a *locului de desfășurare* a unor produse de același fel: *micărie* „local în care se mănâncă *mici*”, *șaoormerie* „spațiu comercial în care se prepară și se vinde *șaoorma*”.

-ătate, -itate. Alte derivate, pe baza afixului menționat, sporesc productivitatea sufixală în etapa contemporană a limbii, evidentă în câteva apariții: *calendaritate* „cronologie”, *firavitate* „caracterul a ceea ce este *firav*”, *lipiciozitate* „starea, condiția celui *lipicios*”, *sinistritate* „caracterul a ceea ce este *sinistru*”. Calitatea de formații inedite, de la baze mai vechi sau mai noi, provoacă un anumit impact asupra locutorilor și, în consecință, trezește interesul pentru acestea, de altfel motivat. Derivatele excelează prin transparența lexicală deplină, net superioară sinonimelor, prin cumulul temei și al formantului (cf. *din însemnările personale, ignorând calendaritatea, ale diaristului* – Eugen Simion) exprimând, fără dubiu, „cronologia după reperele calendarului”, prestația unui actor cu totul... *firavă* (*Tânărul actor T.N. ne-a deconcertat prin stângăcia și firavitatea cu care și-a spus rolul*) sau calitatea unui produs *lipicios*, devenită o însușire totală, *lipiciozitate*: *Mierea suportă modificări pentru a-i scoate senzația de lipiciozitate, favorizând nivelul său de absorbție*. Revigorarea afixului s-ar datora, probabil, calității cvasiștiintifice pe care o conferă derivatelor.

-agiu. Emblematic pentru influența turcă asupra limbii române, formantul este înregistrat cu următoarele intrări: *bancagiu* „persoană care spune *bancuri*”, reperabil și în presa de la Chișinău, probabil creație proprie, acolo și aici!; *canalagiu* „muncitor care curăță *canalele*”, *caftangiu* „bătăuș” (discutabil prin analiza propusă: < *cafti!*), *claxonagiu* „șofer care claxonează excesiv”, prezentat tot ca deverbal, deși se poate analiza prin nume: „șofer care apelează în exces la *claxon*”. Majoritar, derivatele constituie nume noi obținute cu mijloace vechi.

Derivatul, de altfel învechit, **-ăciune** figurează în creații neatestestate, dar și contradictorii, apărute, probabil, în mod analogic: *băbăciune* „băbătie” ar fi putut urma modelul *mortăciune*, rezultat din *mortăcină*, moștenit (lat. *morticina*), asimilat derivatelor cu *-ăciune*, *bunăciune* [d. femei, actrițe] „foarte frumoase” < *bun(ă)* + *-ăciune*, *furăciune* „furt, hoție”, derivat reactualizat în limbă, după

înșelăciune (în interpretarea DCR₃, caracterul analogic relevând slaba productivitate a afixului).

-tecă. O categorie distinctă o constituie creațiile nominale, „copiate” în partea afixală, după modele străine de felul *cinematecă* < fr. *cinemathèque*, *pinacotecă* < fr. *pinacothèque*, tocmai pentru semantismul unor astfel de structuri: „colecție de ...”. Punctele de pornire sunt, majoritar, lexeme curente, excluzând solemnitatea: *bârfotecă*, *brevetotecă*, *casetotecă*, *clîșotecă*, *glumotecă*, *lexicotecă*, *vinotecă*, *zvonotecă*. Pentru *inventotecă*, DCR₃ indică analiza *inventă* + *-tecă*, fapt ce contravine formantului, compatibil morfologic cu nume și nu cu verbe. De aceea, în relație propunem *invenție* sau *inventică*, cu modificările fonetice de rigoare. Lărgirea posibilităților combinatorii prin atracția de baze derivate, insignifiante ca semantism, se soldează cu o conotație peiorativă pentru noile derivate.

1.1.2. Noi formații substantivale de la baze diferite, morfologic: verb

-eală. Deverbalele rezultate prin intermediul afixului *-eală* se datorează expresivității, forței de sugestie a derivatelor respective, explicabilă prin „descendența” verbală a acestora. Calitatea este impusă de afixul specializat în combinația cu teme verbale. Elena Ciobanu 1960: 131 a reperat câteva excepții denominative, reductibile, în realitate, tot la verbe: *cămășuială* „strat de piatră dezagregată de pe masivele din cariere”, derivat raportabil, în chip firesc, la verbul atestat *cămășui*, în loc de *cămășuie*, cum propune autoarea; *negureală* < *negură* (sinonime), fără probleme cu analiza (*în*)*negura*; altele au ca reper derivativ expresii verbale antrenate în derivare, ca ansamblu: *băială* < *a avea bai*, *dinteală* „spată prevăzută cu dinți dubli pentru urzeală”, formație analogică, după *năvădeală*, *urzeală*, de la *a avea fir în dinte*, din terminologia războiului de țesut. În același sens, Vârlan 2012: 68 lărgeste lista, cooptând derivate recente pentru care include în analiză „baza nominală”: *bobocéală* „distracția *bobocilor* (= studenților)”, de fapt, avându-se în vedere un potențial verb exprimând o acțiune specifică acestora: *a se boboci*; *bulgăreală* „campanie organizată în scopul câștigării de vacanțe în Bulgaria”, *ciolăneală* „lupta pentru putere, *ciolan* (fig.)”, ultimele două formații presupunând potențiale verbe, avute în vedere de locutori; altele s-ar explica prin schimbarea de sufix: *nepoțeală* „ajutor oferit noilor colegi”, *nepotism* > *nepoțeală*, *prostănăceală* „stare de prostănac”, sau prin analogie: *prost* > *proști* > *prosteală*, *prostănac* > *prostănăci* > *prostănăceală*. De fapt, însăși autoarea propune analize duble: *blogăreală* < *blogăr*, *blogări*, *mitingeală* < *miting*, *mitingi*, derutată de posibilitatea separării *blogăr* + *-eală*, *miting* + *-eală*, de fapt o forțare a analizei firești. Derivatele cu *-eală* reprezintă expresia nominală a verbului corespunzător în creații inedite, specifice oralității, în general, limbajului colocvial, în special: *bucătăreală* „acțiunea de a bucătări”: *Asociația Emovere îi așteaptă pe părinți și copii la Bucătăreală în familie*; *bulgăreală* „acțiunea de a se bate cu bulgări de zăpadă”: *La sfârșitul orelor însă au avut lecție deschisă de bulgăreală [...] Bulgări, tăvăleală și bucurie*. La nivelul graiurilor muntenești, derivatul face parte din terminologia casei țărănești din paiantă, ai cărei pereți se realizează prin

bulgăreală „operație de amplasare a bulgărilor din lut pe scheletul de lemn < *bulgări*” (v. Gl. Munt., DGS I s.v.); *căpușăreală* „acțiunea de a căpușări o întreprindere de stat”, baza verbală simplă, ca și numele, *căpușare*, fiind consemnate în corpusul DCR₃, *pisiceală* „alintare (comparabilă cu baza derivativă a formației verbale în cauză, a se *pisici*)”, *plesneală*, în expr. *la ~* „la noroc”. Unele dintre creațiile de acest fel substituie sinonimele existente. Substituția se explică tocmai prin marea lor capacitate de expresie și caracterul familiar corespunzător, ca formații inedite, așa cum este *ieșeală*, cu (sub)sensul „scofală, ispravă”, în loc de *ieșire*: *Marea ieșeală a pensionarilor la miting*; *prăduială* „pradă”, preferat mai ales pentru potențialul sugestiv al derivatului. Rezultat al unei acțiuni de anvergură, acesta depășește prin proporții numele din glosă, sugerând vorbitorului acțiunea de a *prădui*. Din acest motiv, ne explicăm și prezența verbelor neologice în proces: *retardeală*, variantă sinonimică modernă, precedată de *încetineală*, preferată, probabil, pentru ineditul asocierii dintre nou și vechi, respectiv bază-afix, a căror incompatibilitate este evidentă în structura nou formată; *găvăreală* „flecăreală”, declarat „mai vechi”, de la *găvări* „a vorbi” (din limba rusă), fără atestări. Calitatea de sufix eminemamente verbal conferă derivatelor o mare putere de sugestie, evidentă în cazul paralelismului dintre verbul-bază și baza sa nominală: *prădui* (< *pradă*) > *prăduială*.

-ător, -itor. Derivatele cu analiza *-ător, -itor* își motivează prezența prin specificul afixului de a exprima acțiuni în calitate de nume de agent: *antologator* „autor de antologii, cel care face astfel de volume”, *caftitor* „cel care cafțește; bătaș”, *castrator* [fig.] „care ucide *creativitatea* definitiv, prin *castrare*, privare de...”, *jerfitor* „om, individ care *se jerfeste*”: *Petru Caraman jerfitor pentru adevăr*. În glosa creațiilor cu acest afix, figurează un verb, care exprimă acțiunea efectuată de agent.

1.2. Adjectivul

În clasa adjectivului a fost promovat un afix agreat mai degrabă în publicistica scrisă.

-ian. Limitat la spațiul culturii (de expresie scrisă), ținută sub un anumit control până în 1989, derivatele cu acest formant de la nume proprii, specifice textelor de critică literară, de teatru și de film, de altfel, majoritar, formații de autor, urmează să fie validate de timp. După modelul *eminescian*, de pildă, a fost înregistrat *brebanian* „propriu scriitorului N. Breban” (*stil brebanian!*), *camilpetrescian* (*în cunoscută manieră camilpetresciană!*), prin antrenarea numelui integral al scriitorului cu o certă motivație pentru a evita ambiguitatea (cf. Cezar Petrescu!), *caragian* „după numele actorului *Toma Caragiu*” (*umor caragian!*), *cărtărescian* „propriu lui *Mircea Cărtărescu*”. Dacă în cazul derivatului mai sus citat, *camilpetrescian*, conversiunea numelui și a prenumelui în bază derivativă, nu ridică întrebări din partea cititorului, în schimb, *anablandian* „specific (versurilor) *Anei Blandiana*”, ca și *marinsorescian* „specific scriitorului *Marin Sorescu*” urmează rațiuni necunoscute pentru acesta. Derivarea unei baze duble ar fi putut să fie

substituită de același proces, dar monobazic (probabil, *sorescian*): *Frumosul și binele sunt paradigmele cele mai puternice ale viziunilor poetice anablandiene (România literară, 17 VII 82, p. 5)*. Forma cazuală contextuală indică dificultatea în uzul unui astfel de derivat. De altfel, acesta ridică și alte probleme ca pseudoderivat cu *-ian*, inadecvat prin structură, numai aparent integrabil în serie, în realitate fiind un regresiv. O formație de felul *istratian* „specific lui Panait Istrati” (*atmosferă istratiană!*) trebuie să orienteze cititorul către opera numitului scriitor, informația *istratolog*, din aceeași sferă de referință, reclamând decodarea „specialist în opera lui Panait Istrati”. Identificarea fără probleme, în ultimul caz, se datorează formantului *-olog*, cu potențial recunoscut în definirea specializării pe domenii, științe, scriitori (*eminescolog*). În legătură cu caracterul activ al afixului, observația lui Iorgu Iordan (1947: 176) rămâne mai actuală ca oricând, teoretic, cel puțin, „de la orice nume personal, care are o semnificație culturală, este posibil un adjectiv în *-ian*”. Putem adăuga chiar că acesta și-a extins „raza de acțiune”, *crocodilian*: (*Geniul unui actor tânăr-tinerel poate face față crocodilianului umor caragian!*). Alt derivativ, pentru același tip de formații, se întâlnește mult mai rar *-ic*: *alpaleologic* „specific lui Al. Paleologu”, explicabil prin omonimie, în secvența terminală, cu adjective ca *biologic*, *astrologic* etc. Încă un derivat de la aceeași bază: *alpaleologie* „artă a argumentației, specifică scriitorului Al. Paleologu”, urmează „tiparul bazelor”, *biologie*, *geologie*.

Înregistrat în afara categoriei tematice nume de persoane, am putea considera ultimul derivat un hapax în raport cu exemplele extrase, ținând, ca domeniu de apartenență, de critica literară. Trebuie să observăm că aria de cuprindere a afixului a devenit mult mai largă prin infiltrare în viața publică, politică, din ultimul timp, și atragerea unor nume cu popularitate: *blagian* < Vasile Blaga, *geonian* (Mircea Geoană), *iliescian* (Ion Iliescu) etc. O listă generoasă, în acest sens, oferă Vârlan 2012: 171–181.

-os, -ăcios. Printre derivativatele adjectivale menționăm formantul menționat, în relație cu teme nominale sau verbale, învechite ori neologice, chiar de ultimă oră, sau în curs de fixare. Semantic, noile creații exprimă

– *particularitatea pe care o aduce baza*: *caterincos* „pus pe glume, pozne, poznaș” < *caterincă* „pozna, ștrengărie” (după DCR₃: *Elevul bine îmbrăcat, caterincos și chiulangiu este un model pentru colegii lui*), *fișos* „cu fișe, mofturos”, *furăcios* „care fură, hoț”, de altfel, repus în circulație, fiind atestat la nivel dialectal – DGS II s.v.), *glamuros* „fermecător” < *glamur* „farmec”, *gospodăros* „care este gospodar prin excelență, foarte gospodar”, *hachișos* „care are hachișe; năbădăios”, *manelos* „de manele, în exces” (cf. *operă maneloasă*), *fetișoasă* „(femeie) care se comportă ca o fetișă”, *sexapilos* „care are sexapil”, *sexos* „cu sex-appeal”, *sidos* „persoană afectată de sida”, *șlăgăros* „alcătuit din șlagăre”; „repertoriu șlăgăros”. Noutatea procesului de derivare constă în atragerea bazelor neologice: *glamur*, *sex-appeal*, *sida* ș.a., derivatele surprinzând prin caracterul lor hibrid, în interacțiunea vechi și nou.

1.3. Verbul

1.3.1. Sufixe

-iza. În cazul derivatelor verbale (am luat în calcul și infinitivele substantivate!), „sufixul cel mai productiv, după 1990” (Trifan 2012: 228) *-iza*, se combină cu toate categoriile de baze mai vechi sau mai noi din limbă, din registre stilistice neobișnuite, nume comune și proprii, întregi sau abreviate etc. Temele selectate, semantic, conferă o anumită claritate lexicală noilor creații, prin posibilitatea analizei: *apologiza*, *antologiza*, *barbiza* „a scrie în maniera poetului *Ion Barbu*”, cu siguranță, sprijinit de context, *bășcăliză*, *bulgariza californizare* „generalizare a stilului de viață și a sistemului de valori bazat pe materialism și pe eficiență” < *California*, probabil creație a lui Paul Barbăneagră, *căminiza* „a caza în *cămin*”, *cederiza* < *CDR*, *cehoviza*, *cocteiliza*, *contemporaneiza*, *criminaliza* „a declara *criminal*”, *dugheniza*, *ficționaliza*, *filializare* „transfer de activitate către *filiale*”, *maneliza*, *pachetiza*, *peripatetiza*, *reporteriza*, *simultaneiza*.

-a. În ordinea frecvenței evidente a sufixelor verbale, urmează *-a*, care derivează, deopotrivă, nume vechi și noi, al căror semantism este conferit, se înțelege, de baza derivativă: *bugeta*, *butica* „a umple un spațiu cu *buticuri*”, *căpușa* [fig.] „a trăi pe seama unei firme de stat, aidoma parazitului respectiv, bază derivativă”, *chitanța* „a elibera *chitanță*”, *colanta* „a lipi un *autocolant*”, *colocvia*, *curatoria* „a îngriji o expoziție sau un muzeu în calitate de *curator*”, *gardare* „acțiunea de a face de *gardă*” (de la un potențial *garda*), *gondola*, *panorama*, *paradoza* < *paradoză*, *parola*, *slaloma*, *șablona*, *șampona*;

-i, -ui: *cerceți* (fig.) „a pune cerceți la animale și păsări”, *chioșcări*, *grăniceri*, *gugăli*, *maneli*, *pisici*, *prădii* (refl.).

1.3.2. Prefixe

în- Dintre derivatele cu prefix, *în-* se înscrie într-o tendință activă de multă vreme (Jordan 1942, Șuteu 1960), mai ales la nivel popular, dar nu numai. De data aceasta remarcăm selectarea consecventă a unor construcții prepoziționale cu *-în*, ca teme predilecte. Este cazul să menționăm rolul acestor construcții, a căror capacitate de a favoriza derivarea prin conversiunea prepoziție > prefix amplifică procesul de creare a unor noi verbe. De altfel, transparența lexicală totală a unor astfel de formații se explică prin preluarea *tale/quale* a unor sintagme construite cu *în*: *îmborcăna* „a pune conserve *în borcane*”, verb relevant pentru promovarea construcției prepoziționale în bază derivativă, după cum apare și în cazurile următoare; *împoma* „a planta un teren cu *pomi*, în consecință, a excela *în pomi*”; *înfolia* „a înveli *în folie*”; *înierbare* „acțiune de abandonare, de lăsare a unui teren *în iarbă*, cu *ierburi*”; *înavetare* „operație de încărcare și transportare a unor produse *în navete*”; *însăcuire* „introducere a unor obiecte, materii *în saci*”; *înzidire* „încastrare a unui dulap *în zid*, *într-un zid*”;

de- Derivatele cu *de-*: *decredibiliza*, *deromânizare*, *desatanizare*, *desecretizare*, *detrîbalizare* urmează modelul structural al împrumuturilor străine, de origine franceză: *decontamina* < *décontaminer*, *decomuniza* < *décommuniser*,

decolonizare < *décoloniser*, *deconstrui* < *déconstruire*, *deculpabiliza* < *déculpabiliser*, ori englez-americe *decriminaliza* < *to decriminalize*, *defoliant* < fr. *défoliant*, engl. *defoliant*.

Formațiile cu *des-*, de altfel analizabile, reprezintă două situații diferite: 1. calcuri de structură după franceză: *despăcăli*, *dezînșela* cf. *détromper*, *dezosat* cf. *désossé*, 2. formații interne: *desfântărire*, *dezasortare*, *deznavețare*. Semnalăm câteva cazuri de supraprefixare, reflex al dinamicii lexicului în etapa actuală a limbii: *antepreșcolar*, *postpseudoinsurecțional*, *semidecomandat*, *străstrăbunic*, *supraînsămânțare*.

După cum s-a observat (Trifan 2012: 73), majoritatea cuvintelor-bază sunt neologice, formate în limba română prin mijloace interne sau împrumuturi din limba franceză.

2. COMPUNERE

Repertoriul DCR₃, relevă modul de valorificare a resurselor lexicale interne, prin excelență, uzând și de *compunere*, cu predilecție în cazul categoriei *substantivului*.

2.1. prin alăturare:

– grupuri lexicale mai ample, de tipul sintagmă sau compus: *baie de mulțime* (după fr. *bain de foule*),

2.2. construcții bimembre: *băătură-dinamită*, *inimă-plămân*, *librărie-cafenea*, ca formații, pe baza aceluiași nucleu, atrag atenția prin frecvență, generând adevărate serii: *om-broască*, *om-cheie*, *om de bine*, *om-macara*, *om-maimuță*, *om-orchestră*, *om-pasăre*, *om-păianjăn*, *om-punte*, *om-reclamă*, *om-revistă*, *om-sandviș*. În astfel de structuri, numele primește, constant, numeroase compliniri, cu același statut morfologic, pentru a dezvolta compusele: *oraș-bijuterie*, *~capitală*, *~cazinou*, *~dormitor*, *~gazdă*, *~gigant*, *~grădină*, *~laborator*, *~mamut*, *~martir*, *~monument*, *~muzeu*, *~port*, *~satelit*, *~stat*, *~stațiune*, *~șantier*. Astfel de nume „pilot” sunt extrem de numeroase: *cod*, *parc*, *partid*, *peisaj*, *personaj*, *tabletă*, *taxă*, *teatru*, *verde*, *zero* ș.a. Totodată trebuie să remarcăm faptul că unele compuse de acest fel rămân la stadiul unor „efemeride lexicale”, de multe ori determinate de modul lor de creare *ad-hoc*. (v. *om-broască* „om cu aspect de broască”).

2.3. compuse cu prefixoide. Semnalăm faptul că numărul acestora a sporit considerabil. Simpla lor enumerare (selectivă) ajută cititorul să-și imagineze multitudinea, mai puțin productivitatea acestora: *arheo-*, *astro-*, *auto-*, *foto-*, *gero-*, *helio-*, *hidro-*, *hiper-*, *inter-*, *macro-*, *mega-*, *meta-*, *meteo-*, *micro-*, *mini-*, *mono-*, *nano-* „foarte mic”, *sub-*, *super-*, *supra-*, *tele-*, *video-*. Pentru curiozitatea cititorului, menționăm faptul că elementul de compunere *foto-* a generat 53 de nume compuse. În general, revirimentul prefixoidelor se explică prin ritmul

galopant de dezvoltare a științei pe multiple planuri și în cele mai diverse domenii și, implicit, prin necesitatea unei terminologii corespunzătoare.

*

Ca „depozit” lexical, propriu epocii actuale, de evoluție a limbii, DCR oferă o panoramă a lexicului românesc *in statu nascendi*, sub asaltul elementelor neologice de cele mai felurite origini și din cele mai felurite domenii. Altfel spus, lucrarea reflectă dinamica vocabularului românesc în etapa contemporană, când frontierele lingvistice au devenit mai permissive. În aceste condiții, observația mitropolitului Simion Ștefan, de acum patru secole, pare actuală și în prezent. În plus, DCR₃ devine „oglinda” „democrației lingvistice”: oricine are nevoie de un cuvânt îl împrumută de la „Banca lexicală internațională”, dacă poate, iar dacă nu, îl creează „instant” din resurse interne. Dacă beneficiază de sprijinul presei, îl și pune în circulație. Astfel de cuvinte au fost surprinse de Florica Dimitrescu din 1960 înapoi (în DCR₁, DCR₂, DCR₃). Probabil, începutul de atunci nu prevestea tumultul lingvistic la cotele de astăzi, când oricine, oricum și oricând poate aduce, din alte spații lingvistice, noi lexeme, sau, la nevoie, le creează „la fața locului”. Atât de năvalnic este fluxul acestora, încât din când în când, s-ar mai impune un filtru, iar în absența acestuia, fatigabila strădanie de înregistrare își spune cuvântul. Așa se face că, în mod surprinzător, chiar în materialul ilustrativ din DCR₃ au rămas cazuri care așteaptă „recuperarea”, numărul acestora fiind, cu siguranță, principala cauză a omisiunii. Dintre acestea menționăm câteva susceptibile de comentariu, pentru a susține eventuala lor integrare ulterioară, cu cele mai diverse motivații: *mangiarlâc* s.v. *băută* (*Mă interesează cum au numit bucureștenii petrecerile în ultima sută de ani: sindrofie, mangiarlâc, ceai, party ...*). Caracterul hibrid al cuvântului rezultă din combinarea unor secvențe incompatibile prin originea lor (italiană și turcă), cât și prin caracterul flagrant vetust al afixului, în contradicție, sub acest aspect, cu baza; *frișcărie* (s.v. *bombonerie*), absent din dicționare, denumește „secțiunea preparatelor din *frișcă* dintr-un local de profil”: *Mi-a plăcut tot, și la bombonărie, și la frișcărie, și la patiseria franceză; lactointoleranță* s.v. *catering; tapeo, restaurant „~”* s.v. *chorizo*, absent din enumerarea DCR₃ s.v. *restaurant; holteie (poeme ~)* s.v. *cocteliza* reține atenția prin determinantul regional metaforic, atestat pentru Bucovina, la nivel dialectal, în compusul *borș-holtei* „borș de post”, cu alte cuvinte, cu serioase carențe, sub aspectul componentelor, după cum sugerează calificativul; *cordaci* s.v. *cozeur*, cuvânt inedit, din punct de vedere semantic, obscur pe baza citatului aferent: *Actor imens de teatru și film, tv, cozeur, haiduc, cordaci, autor și interpret de bancuri; ebrietat* s.v. *deambula; detona* s.v. *delon* înregistrat cu o semnificație nouă, conform textului: *Dacă nu îți place ceea ce îți spun, ia un alaindelon și detonează-te în Irak; buncăr de recepție* s.v. *desciorchinător; metacrilat* s.v. *graminee; lime* s.v. *guavă: Noul Redd's Sun, cu*

arome de guava și lime are toate ingredientele unei doze perfecte pentru vară; fotomodeleasă s.v. *guest-starletă*, interesant pentru afixul moțional învechit într-o combinație neologică, de altfel pseudomoțională; *hippyoși* s.v. *haios* neinserat ca variantă s.v. *hipiot*; *batale de fosfogips* s.v. *haldă*; *tajine* s.v. *harira*, lexem necunoscut până în prezent: *Specialitățile tipice pentru marocani sunt harira, o supă cu paste, tajine, fripturici; preterminali* s.v. *hospice: Hospice sau cum îngrijim pacienții preterminali*; *serveur* s.v. *housekeeping*; *lemon* s.v. *limetă*: *File de ton, infuzat cu lemon grass, ușor prăjit; meseriașă*, subst. f. s.v. *loreni*, în DCR₃ inclus, exclusiv, ca adjectiv, semantismul cuvântului omis fiind inedit: *Negustorul voia să se însoare cu meseriașă lor* [a agresorilor]; *lemnos, culturalo-~* s.v. *manea* (fior culturalo-*lemnos*); *becalizare* s.v. *manea*; *art-directată* s.v. *outdoor*; *cocător* s.v. *panacodar: Șeful echipei constănțene, MP, se consultă cu cocătorul VG; politicăreală* s.v. *parla*; *boșime* s.v. *prăduială*; *cerveze* s.v. *sangria: Să-și petreacă tot timpul mâncând pește prăjit, salate exotice, bând sangrii și cerveze*.

În speranța evaluării faptelor semnalate în următoarea ediție, adăugăm și câteva chestiuni de interpretare discutabile, din punctul de vedere al formării, pentru a sta în atenția autorilor: *candelăreasă* „femeie care aprinde candelile, la morminte, contra cost”, figurează cu analiza *candelă* + suf. *-easă*. Sufixul, moțional prin excelență, se combină cu baze masculine simple: *preot – preoteasă, stolnic – stolniceasă* (cf. în DCR₃ excepția *fotomodeleasă!*), sau derivate primare: *plăpumar – plăpumăreasă*. În cazul de față, deși este vorba de o îndeletnicire strict feminină, în derivare se are în vedere un potențial masculin, *candelar*, ca și pentru *prescurăreasă*, analizabil prin *prescurar* și nu prin *prescură*; *consensualiza* este explicat din „consens”. Mai probabilă ni se pare analiza prin: *consensual* + suf. *-iza*”; *caftangiu* „bătăuș”, precum și *claxonagiu* „șofer care claxonează excesiv”, considerate deverbale prin raportarea la *cafti* și *claxona*, în realitate sunt denominative, analizabile prin *caft* și *claxon*; pentru *decredibiliza* < *de* + *credibil* + *-iza*; preferăm explicația *de* + *credibiliza*; *mahalagi* „a se comporta ca la mahala”, corelat cu *mahala*, se revendică mai degrabă de la *mahalagiu*, deci „a se comporta ca un ~”; în cazul glosei s.v. *grafitti* „scrieri și desene zmângălite ...” am recomanda, în locul variantei regionale din glosă, cuvântul-titlu *mâzgălite*; *gril* „grătar pentru fript carnea” are o definiție pleonastică; deci „grătar pentru carne” ori „grătar pentru friptură”; *piersicărie* „livadă de piersici”, cu analiza *piersică* + suf. *-arie*, după DEX 1998, corespunde semantismului „mulțime de piersici”. În realitate, sensul indicat se explică prin baza *piersic* și același afix colectiv *-arie*, fiind vorba de „o cultură de pomi de același fel”; verbul *parla* este ilustrat prin forma *să vorbească*, corespunzătoare lui *parli*; *amărăștean* (fam.) „amărât, sărăntoc”, formație suprasufixată, se revendică de la toponimul *Amărăști*. Denumirea s-a aplicat unor localități din Muntenia și Oltenia, cu o anumită motivație, probabil: condiția materială a locuitorilor purtând acest nume.

Prin vastul material lexical „de ultimă oră” înregistrat, DCR₃ reflectă procesul de îmbogățire a limbii din punctul de vedere al vocabularului, corespunzător unei

epoci de efervescentă (in)formativă. Reflectând cu fidelitate rezultatele acestui proces, amintitul dicționar se ridică la valoarea unui document aproape „sincron” pentru cercetarea și studierea limbii noastre în condițiile nou-create după 1989, generatoare ale unei dinamici lexicale de excepție. Dintre particularitățile acesteia menționăm amplitudinea și, pentru numeroase cazuri, caracterul hibrid, prin recursul la registrul popular-dialectal în combinație cu elementul neologic.

IZVOARE ȘI LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

- Avram 1999 Mioara Avram, „Un suffix la modă: rom. *-ită* și corespondentele *sale*”, în *Studii și cercetări lingvistice*, L, nr. 1, p. 85–100.
- Canarache 1959 Ana Canarache, „Sufixele *-ită*, *-oză*, *-om*”, în SMFC, vol. I, p. 133–135. București.
- Ciobanu 1960 Elena Ciobanu, „Sufixul *-eală*”, în SMFC, vol. al II-lea, p. 129–139. București.
- DAEF₂ George Volceanov, *Dicționar de argou al limbii române*. București, 2006.
- DCR₁ Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente*. București, 1982.
- DCR₂ Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente*. ediția a doua. București, 1997.
- DCR₃ Florica Dimitrescu (coord.), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, *Dicționar de cuvinte recente*. Ediția a III-a. [București], 2013.
- DGS I, II *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice* (coord. Maria Marin), volumul I, literele A–C. București, 2009; volumul II, literele D–O. București, 2010.
- DNAR Elena Trifan, Adrian Ioan Trifan, *Dicționar de neologisme și abrevieri recente*. Prahova-Cerașu, 2003.
- Gl. Dobr. *Glosar Dobrogea* de Paul Lăzărescu și Nicolae Saramandu, în *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu [București], 1987.
- Gl. Munt. *Glosar dialectal Muntenia*, de Maria Marin, Iulia Mărgărit. București, 1999.
- Iordan 1947 Iorgu Iordan, *Limba română actuală, o gramatică a greșelilor*, ediția a doua. București, 1947.
- Iordan 1943 Iorgu Iordan, „Verbe românești nouă”, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide»”, vol II, p. 20–60, Iași.
- Mărgărit 2011 Iulia Mărgărit, „Atestări involuntare”, în *Fonetica și dialectologie*, XXX, p. 27–33.
- Sbiera, *Povești* Ion al lui Sbiera, *Povești populare românești*. Din popor luate și poporul date de... Cernăuți, 1886.
- SMFC *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor*. București, vol I–VI, 1959–1972.
- Stoichițoiu-Ichim 2001 Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică. Influențe. Creativitate*. București.
- Szathmary 2006 Melitta Szathmary, „Un sufix la modă: *-iadă*”, în *Annales Universitatis Apulensis*, Series Philologica.
- Șuteu 1960 Flora Șuteu, „Prefixul *în-* / *in-*”, în SMFC, vol. al II-lea, p. 37–67.
- Trifan 2010 Elena Trifan, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală. Derivarea 1990–2001*. Cluj.
- Vârlan 2012 Mariana Vârlan, *Derivarea sufixală nominală în româna actuală*. Craiova.

QUELQUES OBSERVATIONS SUR LA FORMATION
DES MOTS DANS LE ROUMAIN ACTUEL

(Résumé)

Le travail élaboré en base du *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a (= DCR₃), de Florica Dimitrescu (coord.) Alexandru Ciolan et Coman Lupu (collab.), présente la dynamique actuelle du lexique roumain du point de vue de la formation des mots. La modification du cadre socio-historique a beaucoup stimulé le vocabulaire, conformément aux enregistrements récents de DCR₃.

Les moyens entraînés dans ce processus, la dérivation et la composition emploient également le matériel lexical traditionnel, mais aussi néologique qui, à cette époque, s'entremêlent.

Cuvinte-cheie: derivativ, hibrid lexical, productivitate lexicală, pseudomoțional.

Mots-clé: dérivation, hybride lexical, productivité lexicale, pseudomotionnaire.

*Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13*